Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 30 Montgomery St.
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII. Ч. 54. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 21-го БЕРЕЗНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 21, 1981 No. 54. VOL. LXXXVIII.

Д-р Іван Флис вибраний до Екзекутиви Братського Конґресу нюйоркського стейту

Ню Йорк, Н. Й. — У вівторок, 3-го березня ц. р., тут у готелі Ню Йорк Статлер, відбулися 80-ті річні збори Братського Конґресу нюйоркського стейту, в якому взяли участь представники 23-ох братських організацій. Представниками УНСоюзу були: Марія Душник, заступниця головного предсідника УНС та д-р Аскольд Лозинський, головний радний УНС. На полуденковій сесії зборів були теж головні урядовці УНС: Володимир Сохан, головний секретар, Уляна Дячук, головний касир, Василь Оріховський, головний організатор і Микола Хоманчук, головний радний.

Ранню сесію зборів відкрив президент Братського Конґресу Тібор Ковальовскі (Словацький Католицький Сокол), після чого складено „Присягу Льояльности" та відспівано американський національний гимн.

Головну промову виголосив Джон А. Ґорскі, віцепрезидент Крайового Братського Конґресу Америки, який говорив про спільні аспекти братерства. Крайовий Братський Конґрес Америки, до якого належить 97 братських організацій з 48,000 відділами та понад 10 мільйонами членів, в 1979 році зорганізував 500,000 імпрез і склав 31,000.000 долярів на різні харитативні цілі. У противагу, наприклад, до 1970 років, коли загал менше цікавився проблемами інших, або не старався їх розв'язувати активісти братських організацій вважали, що потрібно знаходити відповідні розв'язки та вщеплювати патріотизм у молоді. „Разом, ми можемо допомогти зробити світ кращим для наступних ґенерацій", — сказав Джон Ґорскі.

Під час спеціяльного панелю продискутовано над такими проблемами, як: принимання на працю, вишколювання та вживання персоналу, як теж діяльність відділів братських організацій. Рівнож порушувано методи вживання для придбання ефективного професійного персоналу для організаційної роботи потрібних із зменшенням добровільних працівників. Заторкнено також справу заходів для вдержання членів в братських організаціях.

Під час полуденкової сесії в якій узяли участь понад 100 делеґатів і гостей, головним промовцем був Алберт Б. Люїс, суперінтендент забезпечення нюйоркського стейту, який пояснив, як його департамент розв'язує різні проблеми братських організацій, головно менших числом членів братських організацій, та вдержує їх при існуванні. Він висловив признання братським організаціям за їх постійну допомогу громаді, як теж за неоцінену допомогу еміґрантам у їхньому пристосуванні до американського життя.

Отець Бернард Гріко, екзекутивний директор Міжнародних Католицьких Організацій при Об'єднаних Націях, підчас полуденку, відмовив вступну й заключну молитву.

Головним промовцем на пополудневій сесії зборів був Алвін С. Еґлов, який говорив про пекучі проблеми братських організацій, як, наприклад великі адміністраційні видатки, втрата членів, конечність для відділів співпрацювати в системі братських організацій, скликування зборів та переводження виборів, ліквідування неактивних відділів та їх злуки з активними відділами і т. п.

Між колишніми президентами Братського Конґресу нюйоркського стейту, що їх представлено на зборах, була Марія Душник, заступниця головного предсідника УНС.

В. Перрі Лофтіса („Вудмен оф ди Ворлд") вибрано предсідником Братського Конґресу нюйоркського стейту на роки 1981-82, а д-ра Івана Флиса, головного предсідника УНС вибрано до Екзекутиви цього ж Конґресу.

„ВОЛОШКИ" У МЕРИЛЕНДІ

Коломбія, Мд. — В неділю, 5-го квітня ц.р., о год. 3 30 по полудні тут у повітовому коледжі Говард виступить вперше танцювальний ансамбль „Волошки" з Філядельфії під мистецьким керівництвом Зої Граур-Корсунь. Квитки в ціні 10 і 8 долярів можна замовити телефоном (301) 439-6321 (вечером). Концерт спонзорує парафія св. Тройці Помісної Української Католицької Церкви у Силвер Спрінґ, Мд.

ПОМЕРЛА СВ.П. ОЛЕНА ВАСИЛЕВА

Ню Йорк, Н.Й., — В середу, 18-го березня ц.р., тут померла українська письменниця Олена Василева, авторка творів з життя української інтелігенції сучасної доби. Панахида відбудеться в п'ятницю, 20-го березня, в год. 7-ій увечері в похоронному заведенні Яреми при 7-ій вул., а похорон в суботу, 21-го березня, з церкви св. Володимира, 82-га вул., о год. 10:30 ранку на цвинтар св. Андрея в Савт Бавнд Бруку.

Є. Ґратович і В. Балей концертуватимуть в Ню Йорку

В середу, 25-го березня ц.р., о год. 8-ій вечора в Карнеґі Голл відбудеться концерт української музики XX сторіччя: Євген Ґратович — скрипка, Вірко Балей — піяно. Білети в ціні 5 долярів від особи можна замовити в Бічурін консерт корпорейшейн, Карнеґі Голл, схід 609, Ню Йорк, 10019. На фото вгорі — Євген Ґратович і Вірко Балей.

ПОЛЬСЬКИЙ РЕЖИМ ПОЧАВ ВЖИВАТИ СИЛУ ПРОТИ СТРАЙКАРІВ

Варшава, Польща.— Перший раз в довгому процесі робітничих страйків у Польщі, які довели до створення вільної профспілки „Солідарносьць" і багато інших полегш, що їх мусів визнати комуністичний уряд, варшавський режим вирішив вжити фізичної сили проти страйкуючих селян, які також змагаються за створення вільної профспілки, шукаючи таким способом забезпечення своїх інтересів перед офіційними чинниками.

Скріплені поліційні відділи в Бидґощу силою розігнали демонстрацію селян, які масово зібралися у цьому місті для протесту проти проволікання уряду у створенні вільної профспілки, усунули їх із захопленого демонстрантами будинку місцевої партійної клітини і при тому побили багатьох демонстрантів до крови, не звертаючи при тому уваги хто належав до демонстрантів, а хто був тільки глядачем чи належав до офіційних осіб. У цій масакрі попалося також і кільком послам та іншим комуністичним функціонерам, які були в будинку чи біля нього.

Покищо не відомо, кажуть кореспонденти і спостерігачі, чи поліція діяла на виразне зарядження партійний і урядових чинників, чи тільки на наказ місцевих властей. Лех Валенса, лідер крайової профспілки „Солідарносьць" був якраз в тому часі в дорозі до Бидґоща, щоб своїм впливом і авторитетом заспокоїти селян. Він діяв згідно з домовленням з прем'єр-міністром Ярузельским, який погодився, що у випадку неспокоїв чи страйків обидві сторони, тобто уряд і профспілка, мають наперед вичерпати усі можливі мирні заходи і гасити неспокої в зародку. Однак, коли Валенса прибув до Бидґоща поліція вже вспіла „навести лад" силою.

Політичні спостерігачі не виключають, що цей дуже неприємний випадок і брутальна поведінка поліції може скомплікувати цілу справу і довести до генерального страйку робітництва в Польщі, щоб у свою чергу дасть нагоду Москві до нових нападів на польське керівництво і евентуальної військової інтервенції військ Варшавського Пакту, які саме тепер відбувають весняні маневри.

Відбулися летунські маневри в Західній Европі

Париж, Франція. — Терен Франції й повітряні простори над нею на випадок збройного зудару з СССР відіграватимуть ключеву ролю. Протягом останніх років стверджено цілий ряд слабих пунктів в обороні тих теренів і тепер для виявлення тих пунктів та для їхнього усунення відбулися летунські маневри, яких центр знаходився в південній Франції.

В тих маневрах брало участь біля тисячі літаків різних країн НАТО, а головно французьких і американських. Франція не входить у склад НАТО, але її оборонна система є фактично частиною оборони НАТО. Маневри на таку велику скалю з включенням небувалої досі кількости літаків викликали потребу відкликання цілого ряду летів цивільних летунських ліній. Так само видано особливі зарядження для морських портів і для кораблів. В деяких портах заборонено причали совєтських кораблів. Наприклад з воєнного порту Тульон всі кораблі вийшли у море, а совєтським кораблям заборонено туди взагалі причалювати, чи знаходитися в прибережних водах. Заборона совєтським кораблям спинятися в Тульоні та в його районі є тривалого характеру. Пов'язане це з фактом, що порт Тульон пристосовується до потреб атомових підводних човнів бойового типу і з новим роком Тульон стане базою для того рода човнів та осідком його оперативного командування.

З огляду на загрозливе політичне положення ті летунські маневри відбулися в умовах повністю зближених до дійсно воєнних. У висліді стверджено, що летунська оборона Заходу в засаді здорова, а тільки треба її доповнити чисельно, а в деяких випадках заінсталювати нову техніку.

В Америці

МІНІСТЕР ТОРГІВЛІ в західньонімецькому уряді Отто Лямсдорфф, який перебуває тепер з офіційною візитою у Вашінґтоні, заявив кореспондентам, що ембарґо на імпорт японських автомобілів до З'єднаних Стейтів Америки могло б дуже шкідливо відбитись на загальній міжнародній торгівлі і викликати нездорову конкуренційну війну між індустріяльними країнами. На пресовій конференції Лямсдорфф висловив своє переконання, що будь-яке домовлення Уряду ЗСА з Японією про зменшення експорту авт до Америки, було б несприятливим для Бонну, бо це свідчило б про протекціонізм в міжнародній торгівлі. Німецький речник якраз склав свою заяву у хвилі коли президент Роналд Реґен хоче просити Японію, щоб вона добровільно зрезиґнувала з численного експорту своїх автобобілів до ЗСА, бо в противному випадку американська автомобільна індустрія зазнає пошкоджень.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД У ВАШІНҐТОНІ оголосив 18-го березня найновіші дані про американську економіку, які свідчать, що в першому кварталі 1981 року наступило деяке сповільнення темпа в продукції і це свідчить, що З'єднаним Стейтам Америки все ще ґрозить рецесія. Федеральна рада резерв заявляє, що в лютому, перший раз за сім місяців, американські підприємства не працювали на повних оборотах і це є поганий знак. Рівночасно Департамент торгівлі повідомив, що загальний приріст продукції не зростав, а радше зменшувався. Промислові підприємства не працюють на повний час, а будівляна промисловість майже у застою. На позичках працює також автомобільна продукція, яка не використала навіть 57 відсотків своєї спроможности.

СЕНАТСЬКА КОМІСІЯ затвердила запропонований ще 18-го лютого президентом Роналдом Реґеном економічний проєкт майже повністю, збільшуючи навіть деякі обмеження Федерального уряду. Президент Реґен, який вже вдруге відвідав Капітоль і розмовляв з членами Сенатської бюджетової комісії заявив, що було б кориснішe, щоб Сенат не міняв опрацьованого раніше в детайлях економічного пляну. Члени комісії заявили, що вони не настоюватимуть на своїх пропозиціях. Сенат взагалі хоче приспішити схвалення президентських пропозицій і, як заявляють речники Бюджетової комісії, справа розгляду пляну в Сенаті розпічнеться вже 24-го березня ц. р.

Смертельний випадок навістив пробу міжплянетного лету

Кейп Канаверал, Фла. — Підготову двостепеневого міжплянетного лету, який мав би започаткувати особовий транспорт у міжплянетні простори, навістив нещасливий припадок. З невияснених покищо причин старший механічний технік Джон Бйорнстад опинився в камері, де не було кисня, а тільки азот, і задусився. П'ять інших членів обслуги зазнали ушкоджень. Технічна частина проби пройшла з успіхом.

Вже вступна провірка виявила, що в цілій апаратурі не було ніяких технічних недоліків і тому без ніяких ускладнень вона буде вжита для чергової спроби. Таким чином перший лет після виконання дальших намічених спроб буде переведений у першому тижні квітня. Лет обійматиме 36 орбіт довкруги земної кулі.

Залогою міжплянетарного корабля, що має назву „Колюмбія", буде досвідчений у попередніх летах астронавт Джон Янґ і капітан Роберт Криппен.

Заповідають страйк вуглекопів

Вашінгтон. — Останні спроби довести до заключення договору між юніями вуглекопів і підприємцями закінчилися неуспіхом. Юнійне керівництво відкликало свою делеґацію домів і заповіло страйк, який має початися 27-го березня, тобто в день, коли перестане обов'язувати дотеперішній трирічний контракт.

Державні чинники не виявили бажання бути посередником на теперішньому етапі переговорів. Страйк заповідається довгий, бо запаси вугілля великі й вистачать на близько чотири місяці. Крім цього надходить весна й запотребування на вугілля впаде. А перехід промислу з нафтової ропи на вугільну щойно в початковій стадії, отже не буде великого тиску за припиненням страйку.

Страйки вуглекопів у ЗСА мають велику історію. Профспілка вуглекопів — Юнайтед Майн Воркерс — має свою славну історію. Була вона нераз піонером у боротьбі за соціяльні й економічні права робітників і торувала шлях іншим ділянкам промислу. За керівництва Джона Люіса профспілка вуглекопів відзначалася своєю войовничою політикою, а навіть у часі Другої світової війни він зарядив страйк, не зважаючи на вийняткові потреби промислу. Тоді то й почався спад впливів профспілки вуглекопів, бо публічна опінія ЗСА була докраю обурена страйком вуглекопів за матеріяльні користі тоді, коли тисячі американців гинули на фронтах.

В теперішніх переговорах конфліктними були питання пенсійних систем та вплат до них, праці в неділю й понадгодинної праці, а найважніше потреби, зв'язані з модернізацією копальних улаштувань і машин. Вугільний промисл стоїть перед уже недалеким зростом попиту в зв'язку з вичерпуванням запасів нафтової ропи у світі. Для задовільного видобуття вугілля треба зовсім нового улаштування. Підприємці готові на великі інвестиції, але в зв'язку з тим вони вимагають далекойдучих змін в продукції та в стосунках між юніями, робітниками й адміністрацією та власниками. Юнійне керівництво на ті зміни не готове.

Провідні діячі ЗСА викривають дальші форми совєтської загрози

Вашінґтон. — В той час, коли державний секретар виступав перед Комісією закордонних зв'язків Конґресу, його заступник для справ політичних Волтер Стоссел виступав перед сенатською Комісією міжнародних справ. В.Стоссел поінформував, що покищо доставa зброї до країн Середньої Америки значно змаліла під тиском Вашінґтону, але не можна виключити її поновного зросту. На такий випадок ЗСА мають готові пляни протизаходів.

На запит сенатора Кристофера Дадда, демократа з Коннектикат, чи в своїх плянах керівні американські чинники узгляднюють також можливість мілітарних заходів Стоссел заявив: „Наші пляни нічого не виключають". Після тієї заяви сенатор Дадд запропонував підсекретареві Стосселеві відбути з членами Комісії окрему приватну інформативну розмову.

Сенатори були особливо заінтересовані дальшими плянами відносно Куби. Підсекретар Стоссел підтвердив, що Куба є не лише головним джерелом неспокоїв і підривної роботи в Середній Америці та на інших континентах, але також вона є головним інструментом в постачанні зброї міжнародним терористам і партизанам.

Інший виступ, що привернув до себе загальну увагу це інтерв'ю, яке дав проф. Ричард Пайпс пресовому аґентству Ройтерса. Проф. Пайпс з Гарвардського університету, відомий совєтолог, входить в склад Ради державної безпеки, що її очолює Ричард Аллен. Його відповідальність це совєтські справи.

Проф. Р. Пайпс заявив у своєму інтерв'ю, що коли Совєтський Союз не змінить своєї аґресивної політики, то воєнний конфлікт є неминучий. „Совєтські лідери мусять вибрати між добровільною згодою змінити свою систему на взір Заходу або зближатися до війни. В цьому відношенні альтернативи немає", — заявив Пайпс.

Пресовий секретар Білого Дому і речник державного секретаря повідомили, що ті думки „високого державного урядника" не є висловом офіційної лінії Уряду, але його особистою опінією.

ЮДЖІН РОСТОВ, заступник державного секретаря для політичних справ в Адміністарції президента Линдона Джонсона, є одним з кандидатів на директора Агенції контролі роззброєння в Уряді президента Роналда Реґена. Існувало побоювання, що перший кандидат на це становище, ген. Едвард Л. Ровні, не знайде підтримки в Конґресі.

У РАДІ БЕЗПЕКИ повним неуспіхом закінчилася дебата в справі боротьби на терені Ливану. Ливан великою мірою окупують палестинські партизани й терористи, бо ливанська армія фактично перестала існувати, а сирійські окупаційні чинники замість наводити лад самі чинять заколот і підтримують ун утрішню боротьбу. Християни, які творять значну частину населення, змушені в цій ситуації творити свою власну оборонну силу, в чому їм допомагає Ізраїль.

М. РУДЕНКО — В ЛІКАРНІ; ЗАСУДИЛИ А. ЗІНЧЕНКА

Гельсінкі, Фінляндія (УІС „Смолоскип"). — Сюди дісталася вістка, що на початку лютого 1981 року Миколу Руденка, голову Української Гельсінкської групи, перевели до таборової лікарні в Мордовії, де йому мають робити операцію пухлини залозистих органів. Як відомо, М.Руденко був на голодівці, в часі якої стан його здоров'я значно погіршився.

Сюди теж дісталася вістка, що 19-го січня 1981 року в Харкові був засуджений інженер Анатолій Зінченко на 6 років ув'язнення і 5 років заслання.

А.Зінченко, народжений в 1925 році в Харкові, в часі останньої війни був на примусових роботах в Німеччині. В 1972 році, будучи туристом в Австрії, він відвідав німецьке посольство, обговорюючи там можливість влаштуватись на роботу в Німеччині, коли б йому вдалось леґально виїхати з СССР. Після цього він був заарештований і перебував майже рік в слідчих тюрмах в Москві і Харкові.

А.Зінченка обвинувачували в розповсюджуванні „антисовєтської" літератури.

Прем'єр Онтаріо склав 300,000 дол. на КФУС

Торонто, Онт. — Канадська Фундація Українських Студій, — Онтарійський відділ, повідомляє українське громадянство, що в суботу, 7-го березня ц. р., прем'єр Б. Дейвіс в імені уряду зложив дотацію за принципом відповідности (мечінг) у сумі 300,000 долярів на Катедру Українських Студій у Торонтонському університеті у системі Вінтаріо. Акт проголошення цієї дотації довершив прем'єр Б. Дейвіс тут, в Українському Культурному Центрі, на вул. Крісті.

Канадська Фундація Українських Студій висловила щиросердечну подяку прем'єрові Б. Дейвісові за його глибоке і позитивне розуміння потреб українських студій в Онтаріо і Канаді.

У світі

В ІНДІЇ ПЕРЕВЕДЕНО ПЕРЕПИС населення й тепер подано до публічного відома перші його висліди. Вже на підставі тих перших вислідів видно, що населення Індії зростає приспішеним темпом, не зважаючи на спроби держави контролювати зріст і втримувати його в здорових межах. Дотепер налічувано, що населення Індії не повинно бути набагато вище, як 670 мільйонів. Тим часом перепис виявив, що в Індії сьогодні живе 684 мільйони населення. З цього індійські урядові чинники зробили висновок, що народини вирвалися з-під державної контролі й усі дотеперішні заходи не виправдалися. З приводу цього намічена стабілізація числа населення Індії на коло 950 мільйонів душ під кінець цього століття буде напевно переступлена, а у зв'язку з тим уже в недалекому майбутньому постануть великі клопоти з виживленням населення та з постачанням відповідної кількости товарів першої потреби.

ПРИСПІШЕННЯ ВИДАВАННЯ виїздних паперів жидам із СССР до Ізраїля, яке мало місце в лютому і про яке було так голосно в світі, нагло в березні обірвалося. Так само як не було подано причини приспішення, так ніякі чинники не подали, чому знову тільки обмежене число жидів може виїхати. А численним охочим виїхати, папери яких вже здавна є в опрацюванні в різних установах, коли вони приходять на устійнені урядовою установою години, тепер чином число жидів, які виїжджають впало принаймі наполовину. У зв'язку з тим число тих, хто цього року виїде, буде наполовину менше від сподіваного. Замість сподіваних 30,000 людей, виїде коло 15,000.

У РЕСПУБЛІЦІ КОЛЮМБІЯ, Південна Америка, також діє червона партизанка. Покищо вона незначна і себе занадто не проявляє, але партизани розпоряджають доброю зброєю, ведені фаховими командирами, з чого зразу видно, що вони дістають допомогу від якихсь зовнішніх чинників. Останнім часом, наслідком зросту їхньої активности та ширшою вербунковою акцією уряд Колюмбії рішив перевести ширшу очищувальну акцію. Підготова до цієї акції тривала деякий час, але її висліди виправдали себе повністю. Урядові частини перевели добре зорганізований наступ на центральні бази лівого угрупування М-19 і після коротких боїв вбили коло 20 партизан, а понад 70 взяли до неволі. Між тими, хто попав у неволю опинився також командний склад партизан. Про захоплену зброю кажуть, що вона краща від тієї яку має урядове військо.

МІЖ ІРАНСЬКИМИ І ІРАКСЬКИМИ засобами масової інформації знову почалася боротьба в подаванні інформацій. Після невдачі різних спроб посередництва між цими воюючими сторонами почалися знову загострені бої. Чужі обсерватори стверджують, що Ірак має значну перевагу, хоч, як і дотепер, його командування не вміє цієї переваги використати для оперативного розгорнення фронтових акцій та для осягнення значніших стратегічних перемог. Одначе з комунікатів обидвох сторін прозирає зовсім інша картина: як Іран, так і Ірак подають виключно про свої великі перемоги. З чужих інформацій відомо, що бойові акції пожвавилися на середущому відтинку фронту, а підготова до значніших бойових ініціятив слідна по іракському боці на північному відтинку. Загально припускають, що це пов'язане з намаганням Багдаду оживити й розбудувати фронт курських самостійних формацій.

ЗАГАЛЬНО ВЕЛИКУ НАДІЮ пов'язувано з розмовами, що їх переводив у столиці Північної Кореї Піонґіянгу князь Нородом Сіґанук, колишній правитель Камбоджі, а опісля її прем'єр, з Кіє Самфаном, теперішнім лідером самостійницьких елементів у Камбоджі, які ведуть боротьбу з маріонетковим урядом, настановленим В'єтнамом. Одначе після закінчення цих розмов князь Сіґанук повідомив, що вони не довели до успіху. Згідно з інформацією Сіґанука ліві елементи, а в першу комуністи Камбоджі, що їх дотепер очолював Пол Пот, не погоджуються на передання частини влади іншим самостійницьким, але некомуністичним елементам. Сіґанук вимагає створення такої бази, на якій усі самостійницькі чинники могли б брати участь не лише в боротьбі за звільнення Камбоджі, але також були б учасниками в рішеннях та керуванні тепер звільненими областями, а опісля країною. Без таких уступок з боку комуністів Сіґанук не бачить можливости створення загальнонаціонального фронту боротьби.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $30.00, 6 months — $16.00, 3 months — $9.00. UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Передплата: на рік — $30.00, на півроку — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65¢ міс. За кожну зміну адреси — 50¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Прозріння

Не зважаючи на свідомий і несвідомий внутрішній опір в ЗСА та на настирливі намагання усієї совєтської машини та всіх тих російських чинників, які вона включає у різні форми своєї діяльности — мистецтво, культура, наука і т.д. — ЗСА послідовно позбуваються ілюзій у стосунку до СССР, до минулого Росії та до її майбутньої ролі в світі. Реальні оцінки й конкретні, самозрозумілі й очевидні інтереси ЗСА та вільного світу й взагалі світу здобувають собі це місце в американських поглядах і американській політиці, яке їм і належиться.

Довгі роки й десятиліття американсько-російські відносини розвивалися по неприродних рейках. ЗСА — країна свобід, Росія — дім неволі, ЗСА — країна найвищої пошани до людини і її гідности, СССР — батьківщина топтання людських прав, нівечення людини й необхідности боротьби за збереження найосновних вартостей даних людині і створених нею, ЗСА—країна, що революційним порядком створила свою національну державу й висунула фундаментальний принцип нашої доби-самовизначення народів і побудови національних держав та перебудови світу на систему, складену з суверенних народів, Росія — країна, що жила й живе коштом інших народів, що росла й росте коштом землі, крови й костей поневолених нею. І тільки політичні міркування штовхали їх до зближення та до співці. Але й ті були на зовсім фальшивих заложеннях і приносили Росії всі можливі користі, а ЗСА дуже мало, або й нічого.

Росіяни підкреслювали, де тільки могли „вічну приязнь ЗСА і Росії" і численні американці механічно повторяли це за ними; росіяни розписувалися про „паралельність історичного розвитку обидвох народів" через континент до берегів Тихого океану. І при тому, очевидно, вони забували, а за ними забували також деякі американці, що Америка несла через континент і до океану свободу і високий розвиток, а Росія-нищення народів, племен, їхніх культурних здобутків і ідентичности. Накінець в Америці довго покутували російські пропаґандивні тези про те, що Росія „завжди боронилася проти аґресій і забезпечувалася перед ними" — і так аж дійшла з одного боку до Праги й Берліна а з-другого до берегів Пацифіку. Та ще й того їй замало, то вона „для тієї ж оборони" поперла аж до Камраг і інших баз у Південносхідній Азії.

Одначе на наших очах стається перелом. В американських періодиках та книгах поволі закріплюються думки й погляди, які позбуваються тих усіх ілюзій і пересудів. Вправді, не раз з великим трудом, але все таки постійний рух вперед визначує загальний розвиток. А найкращим його барометром є виступи трьох підряд американських президентів.

Президентові Джіммі Картерові забрало три роки, щоб він, згідно з його заявою, щойно після совєтського нападу на Афганістан, зрозумів справжню суть совєтської політики і характер російського імперіялізму. В цьому не була вина самого президента Картера, як це дехто пробував йому підсунути. Це сотні книг і майже усі американські автори так думали, так говорили й так писали і він разом з ними плив у тій загальній струї. Але вже з президентом Роналдом Реґеном було інакше. Десь глибоко в американському житті, є люди, що думають інакше, що дивляться на світ не через позичені, чи застарілі окуляри, але відкрито й широкими очима. І ті люди, бизнесмени й фармери з американського Заходу, учителі й інженери пізнали в чому справа. І власне в тому новому потоці виріс президент Реґен і він уже не потребував такого шоку, як президент Картер, щоб побачити живу дійсність.

Та найкраще й найповніше це побачив може завдяки своїй трагедії, переживанням і реалістичній поставі до життя і з'ясував колишній президент Ніксон. Ось що він пише у своїй найновішій книзі „The Real War": „Це, що ми сьогодні називаємо СССР, є продуктом сімох століть завойовування, наперед московськими князями, коли вони підкорювали це, що стало Росією, опісля царями і їхніми наслідниками XX століття, які поширювали російську імперію. П'ятнадцять „совєтських соціялістичних республік" творять СССР; а це фактично чотирнадцять різних народів, поневолених п'ятнадцятим, Росією. Російський генерал Скобелєв, який здобув Туркестан і опанував Ташкент з'ясував російську теорію опановування: „В Азії той є майстром, хто хапає нарід безсердечно за горло. Цілі нації всмоктані в російську імперію силою і силою там втримувані. Царська традиція — це традиція брутального автократичного закону. А совєтська традиція — це 1,000 людей убитих протягом одного місяця в роках 1918-1919. 20 років пізніше в розгарі терору Сталін вбивав 40,000 людей місячно, тобто більш як 1,000 на день на протязі повних двох років. У додатку в часі штучно створеного голоду в Україні на початку 1930-их років 3-5 мільйонів, або й більше, як загально припускають, загинули. Коли мільйони вмирали з голоду, комуністичні лідери вивозили збіжжя за кордон, щоб платити за набування індустріяльного приладдя зі Заходу".

Ось так тепер Америка починає бачити СССР і взагалі Росію.

Олександер Татомир

„ЧОРНА КНИГА"

Зріст зацікавлення українським питанням на Заході та деякі успішні спроби наладнати співпрацю українців з жидами поважно затривожили червону Москву. Вона докладає багато зусиль, щоб наклепами про коляборацію із нацистами та закидом антисемітизму знеславити українців у вільному світі, зокрема в Америці, і порізнити їх з жидами.

Ми знаємо з власного досвіду, що Москва в боротьбі не вагається вжити всіх доступних їй засобів: підступу, брехні та скритовбивства — це ж її історична зброя.

Правдиві факти

Краще послухаймо, що зараз після Другої світової війни, по основному розгляді голокосту, писали про українців і їхній антисемітизм компетентні жидівські чинники. Заходами окремого комітету вже в 1946 році в Ню Йорку появилася документальна книга про те, як нищили жидів нацисти, п.з. „Чорна книга", що її видав жидівський комітет „Чорної книги", 560 сторінок.

Із цим комітетом тісно співпрацювали та передавали йому потрібні інформації центральні жидівські організації: Світовий Жидівський Конґрес у Ню Йорку, Американський комітет жидівських письменників, артистів і науковців, жидівський антифашистський комітет в Москві та Жидівська національна рада в Єрусалимі.

У „Чорній книзі" кількакратно згадувано про Україну та українців.

Не зважаючи на те, що співробітником цієї об'ємистої праці відпочатку був Жидівський комітет у Москві, який призбирав багатий статистичний матеріял про злочини німців у Східній Европі, редактори прихильно висловлюються про тогочасне відношення українців до жидів.

У довшому вступі цієї книги змальовано побут жидів у різних країнах Европи до появи Гітлера. Коли на Заході жиди були інтеґровані в національне життя, то на Сході вони відрізнялися від місцевого населення мовою, одягом, звичаями. Менше різниць помічалося серед вищої кляси. При великому духовому й матеріяльному вкладі жидів у розвиток Німеччини, її вважали тоді учителькою Европи та Америки і провідником численних суспільних організацій. Гітлер розпочав війну проти жидів, яка згодом стала масовим мордом неозброєних чоловіків, жінок і дітей. Мільйони висококваліфікованих військовиків вжили до нищення жидівського населення усієї деструктивної техніки модерної мілітарної науки, яка зводилася до трьох основних засобів: вивіз, вбивство та голод.

„Чорна книга" звинувачує німців у наступних злочинах: свідома та добровільна організація морду сотень тисяч жидів, садистична жорстокість, брутальний плян повільного виголоджування, непошанування людини, деґрадація жидів до касти паріїв та конфіската всієї приватної власности. Це звинувачення задокументовано державними розпорядниками нацистів у Німеччині та окупованих країнах, статистичними даними масових убивств у ґето і концтаборах та зізнаннями численних свідків військових полонених і жидівських утікачів.

Плянування Гітлера

Ця книга пригадує, що вже в XIX сторіччі німці спрямували зір на південний схід Европи та плянували зробити його своїм життєвим простором. Відомий тогочасний економіст Фридрих Лішт писав: „Пощо звертати очі на країни за морем, коли на південному сході находимо безмежні простори, до яких можемо висилати надвишку нашого населення, що з однієї сторони буде купатися в Чорному морі, а з другої — в Адріятику". В 1936 році Гітлер сказав: „Якщо ми будемо мати до нашої розпорядимости врожайні рівнини України, тоді німецький нарід плаватиме в достатку". А згодом він говорив: „Ми мусимо розвинути техніку депопуляції, усунення цілих расових одиниць... Я посилаю квіт німецької нації в пекло війни і я маю право усунути мільйони нижчої раси, яка плодиться, як миші". Чого могли сподіватися слов'яни від нацистів, про це пише Розенберґ у своєму „Міті": „Гідність німецької раси вимагає подостатком території... Не будемо звертати найменшої уваги на безвартісних поляків, чехів... Один із чільніших нацистів Роберт Лай у журналі „Анґріф" наголосив, що „Нижчій расі потрібно менше місця, менше одягу, менше поживи, менше культури..."

Тож не диво, що нацисти, побіч жидів, теж масово винищували інші поневолені народи. Тому в Західній Україні губернатор Франк, крім ґето створив, як ось у Львові, Станиславові, Тернополі концтабори. Найбільшим із них був у Львові на Янівській вулиці, в якому крім жидів вбито багато тисяч полонених совєтських вояків. У цьому таборі німці знищили понад 300,000 людей різних національностей. На сході Европи, зокрема в Україні, нацисти довершили небувалих в історії злочинів. Вони масово винищили жидів у таких місцевостях, як: Хмельник, Житомир, Вінниця, Баранівка, Прилуки, Бердичів, Київ, Дніпропетровськ, Полтава, Харків, Первомайськ... За ці злочини були відповідальні: Гітлер з урядом, Гімлер, СС та СД.

„Чорна книга" стверджує, що тільки уряд Данії, не зважаючи на тиск нацистів, відмовився ухвалити протижидівські закони, натомість уряди Словаччини й Хорватії проголосили найстрогіші протижидівські санкції.

Прихильне відношення

Про прихильне відношення українців до жидів находимо в цій книзі численні згадки, поміж якими є такі: нацисти вивозили товаровими поїздами тисячі жидів з Янівського концтабору у Львові до Рави Руської. По дорозі викидали з вагонів багато вбитих, або померлих. Українські селяни зі сусідніх сіл плакали, коли бачили залізничний шлях встелений жидівськими тру-

(Продовження на ст. 4)

З НАШИХ БУДНІВ

„Ювілейчик"

Зуваги на те, що в останньому часі в ювілейному департаменті стало дуже завізно, внизу підписаний вирішив проявити приватну ініціятиву і влаштувати ювілей сам-собі, обійшовши його „тихесенько, без гомону", — як писав Тарас Григорович, довкола власного робочого стола...

Може це не був повний ювілей, — „з усіми шиканами", — як говорили колись у Львові, а радше такий собі, „міні", або „ювілейчик", сказавши мовою Василя Барки. Це ж бо напочатку лютого цього року стукнуло рік часу, як підписаний щасливим побитом, дякуючи ласці Божій і докторській, звільнився з госпіталю св. Вінцента та й шпитальним амбулянсом був відправлений в характері виздоровленця на долину міста Ню Йорку, до „санаторії" пана Кефора.

А тому, що день випав вийнятково лютий і морозний, вірні до кінця мої друзі, та й опікуни ласкаві, пані Ляся і пан Степан, ще таки в лікарні, на ліжку, позатягали на мене все тепліше барахло, не тільки моє власне, але й трохи шпитального. А коли я звернув увагу пані редактор, що халат, в котрий вона пробувала мене втиснути, не мій — а сусіда, пані Ляся перебила мене великопанським жестом.

— Не будь дрібничковий!

Прощання з медсестрами, так білими, як кольоровими, було справді зворушливе, з поцілунками „на всі писки", та з втиканням в ручку „сувенірів", у формі п'ятидолярових банкнотів. На добру пам'ять по лікарні, старша медсестра вручила мені з чарівною усмішкою та в елеґантному опакуванні мої „музичні інструменти", себто горщик і миску спеціяльного призначення...

По дорозі з горішньої на долішню частину міста, я звернув увагу другові Степанові, що водій амбулянса чомусь не пускає в рух сирени, як це водиться у таких випадках.

— Спитай, Стефцю, цього гая, чому він не трубить? — прошу знаменитого імпрезового референта ЛМКлюбу в Ню Йорку.

— Я вже питав.

— Ну, і що?

— Відповідь була проста, як обруч: амбулянс тоді пускає в рух сирену, коли везуть когось хворого чи покаліченого, а не такого здорового хлопа, як ти!

Навпроти храму св. Юра при 7-ій вулиці, біля ресторану „Одеса", що тепер називається „Бандура" ждав на мене вітальний комітет в особах директора „санаторії" Івана Кефора, і колеги Славка Пастушенка, закутаного в хутро, в кожуховій шапці на голові.

— Окей! — сказав пан Кефор, з прикметним йому підгаєцьким гумором, — не вмерли'сте в шпиталі, то замерзнете в мене, в хаті... Не дають ґіту, мої дівчата!

...Того самого дня, коли я замешкав у „санаторії" власниці будинку пустили такий „ґіт", що здивований пан Кефор уважав це майже чудом, або ласкою з неба...

Так, чи так, як бачите, в мене була поважна причина відсвяткувати свій — ювілейчик!

Ікер

Франц Липецький

УСУСУСИ В НАГУЄВИЧАХ

(у 67-річницю постання Українського Леґіону)

Як шкода, що, коли ми „відлітали в вирій" з рідного гнізда, мати чи батько не всунули нам у кишеню грубого нотатника і не навчили нас: „Сину! В цей нотатник записуй усі важливіші події, що їх зустрічатимеш на шляху бурхливого воєнного життя". На підставі таких нотаток чи записок могли постати томи книжок про життя усусусів і наші нащадки мали б що читати про цих фанатиків мазепинської ідеї.

А так, пишучи спогади про стрілецький вулик, ми залишені переважно на власну пам'ять у якій загубилися деякі, навіть цінні, деталі, без яких ці спогади є неповні, а подекуди і недокладні.

Місяць жовтень 1914 року. Москалі відступають з Карпат. Усусуси теж під командою курінного отамана, Степана Шухевича, гонять їх в напрямі Дрогобича. Втомлені, змучені безсонням, зупиняємось у Бориславі. Ми на узбіччю одного горбка — в окопах чекаємо на приказ. Перед нами, як на долоні, видніє Дрогобич. Підводиться пристійний бльондин, стрілець Теофіль Смольницький, показує рукою і кричить: — От там наша хата!

— Де, — питаються стрільці. — При Стрийській вулиці, недалеко залізничого двірця — відповідає Філько.

Москалі, оцінюючи вагу залізничої сполуки Стрий-Дрогобич-Сянік та нафтового басейну, кидають на цей відтинок фронту свіжі сили і починають свіжий наступ.

Затримуємося у Нагуєвицькому лісі. Пополуднева пора. День погідний, хоч холодний. Обсаджуємо частину лісу і ждемо. Перед нами велика поляна. Проміння сонця пробивається крізь віття дерев і дразнить наші очі. Де-не-де чути постріли. Видно, ворог поволі й обережно посувається вперед.

Розмовляємо зі своїми думками. Одного несуть вони до шкільної лавки, іншого до батька і неньки, а ще іншого до коханої дівчини. І сумно стає на душі, що необтесаний москаль по наших містах і селах свої порядки заводить. Мовчанку перериває балакучий стрілець К. із Дрогобича.

— Чи знаєте, друзі, що по цьому лісі ходив, а може й набирав у ньому сили і надхнення для своєї творчости, наш велетень духа — Іван Франко. А недалеко звідси й рідне село його — Нагуєвичі.

Ех, якби так можна було скочити туди і на власні очі побачити і цю хату, де родився наш Каменяр, і ту кузьню, у якій його батько-коваль від ранку до пізньої ночі важким молотом гатив по розпеченому залізі, надаючи йому форми різного знаряддя для добра селян, — відзивається стрілець Т.

—Бодай ті москалі спухли! Якби не вони, то пішли б і побачили б, — каже інший стрілець.

— Не подумаєш, а говориш, — відповідає йому малий чорнявий вістун П. — Не було б москалів, не було б і війни, не були б і ми тут сьогодні.

Тим часом на поляні показалося кілька козаків на бистрих конях, які по короткій перестрілці зникають. „Буде гаряче" — думаємо. Це ворожа стежа шукає нашого розташування. Не треба було довго чекати. Розгорілася стрілянина. Серед свисту куль чотовий Стронський нервово бігає поміж деревами і дає нам інструкції.

Сонце поволі ховається за обрій. Сутінки вкривають ліс і поляну. Москалі в одному місці наліво від нас прорвали фронт і ми мусимо залишити ліс, щоб не влізти їм у пащу.

Ідемо тихцем лісовою доріжкою, потім садами і огородами. Входимо в село, над яким звисає мряка. Чуємо говірку селян, що стоять на обійстях біля своїх хат. Тут і там блимають світельця.

Минаємо останні хати і за серце гейби щось рвануло. Мозок навантажений гадками-ілюзіями. Перед нашими очима миготить літера за літерою. Вони в нашій уяві, і ми шепчемо: „Каменярі", „Панські жарти", „Борислав сміється", „Зів'яле листя", „Маніпулянтка", — „Semper Tiro", „Boa Constrictor".

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ПРІЗВИЩЕ ВИДАВЦЯ

У статті Богдана Остап'юка п. з. „60-річчя праці Романа Завадовича", яка появилася у вашому часописі „Свобода", ч. 23 з 5-го лютого 1981 року, трапилася помилка у назві видавництва, а саме у реченні: „Згодом стає мовним редактором видань Миколи Денисенка та літературного місячника 'Овид'...", а правильно має бути: „Згодом стає мовним редактором видань Миколи Денисюка..."

Любомира Денисюк-Палій
Лоренс, Кензас

НЕ ПОРА

У своїй рецензії зі свята самостійности в Ню Йорку „Свобода", 27-го лютого 1981 автор пише, що свято слід було закінчити співом „Не пора".

На мою думку, ця порада не на часі, вона й по суті неправильна і навіть шкідлива.

Хто у нас тепер служить полякам, щоб треба було виспівувати „Не пора ляхові служить"? Якраз навпаки, під сучасну пору усвідомлюємо щораз ясніше, що поляки наші найближчі природні союзники. Нам треба уникати намагання до встановлення тривалих добросусідських взаємин.

Знову ж події, що відбуваються саме тепер в Польщі збуджують нас у щире признання і подив для польського народу, а особливо для його робітництва.

Василь Витвицький
Ґлен Спей, Н. Й.

ПРО БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА, СВИРИДА ЛОМАЧКУ І „СЛАВУ"

У річницю трагічної смерти поета Бориса Олександрова в українській пресі було надруковано багато оглядів його творчости, зокрема посмертної збірки „Поворот по сліду".

В „Свободі" надруковано огляд Луки Луцева, в „Наших Днях" — Ігоря Качуровського в „Українських Вістях" — С. Голубенка.

Лука Луців рясно цитував з посмертної збірки і звертався до читачів з надією, що „читачі цих рядків самі прочитають цю його посмертну збірку поезій та пізнають яку велику втрату має наша література..."

Усі огляди згідні в тому, що Борис Олександрів був поетом надзвичайно обдарованим відчуттям музичности, досконалости форми і слова. Проте варто пригадати читачам, які не зовсім знайомі з літературною спадщиною поета, що Борис Олександрів був талановитим гумористом, який видав дві прозові гумористичні збірки під псевдонімом Свирид Ломачка та завжди писав вірші на „несерйозні теми", які й стали частиною його посмертної збірки.

Зразком одного з віршів цього циклу є вірш „Слава", який деякі критики зрозуміли, як вислів авторових нарікань на брак слави в житті поета. Крім того, що такі претенсії були чужими скромній вдачі поета, історія цього вірша була така: надрукований він був вперше в грудні 1979 року в „Лисі Микиті" під псевдонімом Свирид Ломачка і був він задуманий, як коментар на події в нашому суспільному житті в 1979 році. Уважні читачі мабуть вже додумалися, про яку „Славу" йшлося Свиридові Ломачці, а Борисові Олександрову не йшлося про ту славу, що „рветься до тих, що й порядного слова не варті".

Леонід Гусак
Корал Спрінґс, Флорида

Петро Стерчо

СТЕПАН КЛОЧУРАК (1895-1980)

(У першу річницю смерти міністра оборони Карпатської України)

(5)

Того ж дня, 14-го березня 1938 року, в пополудневих годинах прем'єр уряду Карпатської України Августин Волошин, у приявності членів уряду й народу, проголосив повну самостійність Карпатської України й знову іменував Степана Клочурака міністром господарства й народної оборони. На цьому пості затверджено його і після засідання Сойму чергового дня, тобто 15-го березня 1939 року.

Як міністер народної оборони, Степан Клочурак перетворив дотогочасну напівмілітарну „Карпатську Січ" на армію Карпато-Української Республіки та наказав ч. І з 15-го березня 1939 р. іменував Штаб Національної Оборони Карпатської України, на чолі з полк. Сергієм Єфремовим. До Штабу входили з номінації самого міністра оборони: полк. Михайло Гузар, полк. Філонович, надпоручник Парчаній, надпоручник Ґулянич, поручник Бабіля, підпоручник Андрій Івашкевич, підпор. Михайло Пуглик, підпор. Степан Вайда, пор. Петро Чорний, пор. Борис Щука та командант „Карпатської Січі" Іван Роман, яко інтендант.

„Карпатська Січ", яка була скривавлена чеською солдатескою ген. Л. Прхали в Хусті вночі з 13-го на 14-те березня, пішла на фронти обороняти свою Батьківщину. Міністер Народної Оборони Степан Клочурак з доручення уряду виїхав на Словаччину, щоб звідти шукати допомоги в обороні країни, але ані йому, ані міністрові закордонних справ Юліянові Реваєві вже не довелося повернутися до Хусту. Незабаром прийшлося виїхати й самому президентові Карпатської України — Августинові Волошинові, міністрові освіти Августинові Штефанові й іншим державним будівничим. Їм назустріч виїхав до Юґославії Степан Клочурак, щоб ще спільно радити про майбутнє.

Степан Клочурак осів по втраті батьківщини в Празі. Тут він разом з міністрами д-ром Миколою Долинаєм і д-ром Юрієм Перевузником, — до яких у 1940 році долучився міністер Августин Штефан, а по втечі з мадярської тюрми й перебуванні в партизанці й заступник голови Сойму д-р Степан Росоха — перебували в близькості президента Августина Волошина в часі цілої війни. До речі, Росоха був два роки в концентраційному таборі в Терезині, а Степан Клочурак перебував у Празі під наглядом поліції. Із тут згаданих лише голова Сойму К. У. Августин Штефан і д-р Степан Росоха виїхали на дальшу еміґрацію перед приходом совєтських військ. Президент і три міністри залишилися в Празі, й там у дні 21-го травня 1945 року капітан Шибайлов, аґент СМЕРШ-у, арештував Августина Волошина, а в тому часі арештовано й усіх згаданих трьох міністрів.

Отця монсеньйора А. Волошина та С. Клочурака відставлено аж до Лефортовської тюрми в Москві. Там, у дні 11-го липня 1945 року від тортур помер світлої пам'яті Августин Волошин, свідком чого саме і був Степан Клочурак.

Після довгих 24-ох років карань по тюрмах совєтсько-московських тиранів Степан Клочурак повернувся у 1969 році до Праги, де він встиг ще приготовити до друку перший том його споминів, що появилися в 1978 році в Ню Йорку заходами „Карпатського Союзу".

Степан Клочурак залишив по собі єдину доньку Ольгу з її чоловіком Іваном Урбанцем, як також внуків Любку і Степана та правнука Михайла. Св. п. Степан Клочурак був одружений з Міцці Теґзе, донькою греко-католицького священика о. Юрія Теґзе з Мараморощини. Цей отець у 1912 році виїхав був до Америки й тут належав до тих карпато-руських священиків, які підтримували акцію включення Закарпаття до України в 1918-1919 роках у тодішньому плебісциті закарпатських поселенців у Америці.

На свої часи Степан Клочурак у Карпатській Україні був небуденною постаттю. З його ґенерації провідних карпато-українських діячів мало хто за часів чеського панування в Карпатській Україні виступав публічно так відкрито і твердо в дусі всеукраїнської соборности, як це робив у своїх промовах Степан Клочурак.

Незалежний підприємець, він не мусів „оглядатися на задні колеса..." Це був справжній народний трибун.

Тоді як провідні мужі — о. Августин Волошин, проф. Августин Штефан, брати д-ри Юлій і Михайло Бращайки чи Юліян Ревай, у своїх національно-політичних виступах були спокійними, зрівноваженими й не бажали зайво насторожувати проти себе державні чинники, Степан Клочурак говорив від часів своєї Гуцульської Республіки аж до славних Березневих Днів Карпатської України відкрито в дусі всеукраїнської соборности, домагався національно-політичних прав безкомпромісово в почутті повної гордости Ясинського Гуцула.

Кінець

ЗБІРНА ВИСТАВКА В ҐАЛЕРІЇ „МАЯНА"

Ню Йорк, Н.Я. — Збірна виставка „А вже весна, а вже красна" в ґалерії „Маяна" при 21 Схід 7-ма вулиця надолині міста Ню Йорку розпічнеться 22-го березня ц.р. і триватиме до 5-го квітня. Відкриття виставки в неділю, 22-го березня, о год. 1-ій по полудні. На відкритті Лаврентія Туркевич виконає ряд веснянок під акомпаньямент бандури. Експонати з ґалерії „Маяна" виставлені також в ресторані „Бандура".

Союзова імпреза в Манстері

Сидять (зліва): Анна Тимочко, Софія Невліда, Анна Печек, Марія Сцібайло. Стоять (зліва): Фелен Олек, Іван Іващук, Іван Попик, Доротея Куземка і Степан Куропась.

Сорок літ тому, коли Український Народний Союз мав 35 тисяч членів і шість мільйонів майна в Східньому Чікаго, Індіяна, засновано новий Відділ УНСоюзу число 452. У той час головні урядовці УНС не чекали, щоб їх кудись післала Головна Канцелярія з якимось дорученням, бо яке ж може дати? Адже урядовці в терені краще знають, де можна дістати нових членів, ніж члени Екзекутиви в Джерзі Сиclient Ситі. Зрозуміло, що треба було тоді, як і тепер, повідомляти Головну Канцелярію про наміри і пляни, а вона повинна сприяти цим плянам. Головний урядовець мусить собі створити власний варстат праці, бо його звітування на річних зборах Головного Уряду про те, що, мовляв, „я дбав і ширив добре ім'я УНСоюзу, і я репрезентував УНС там і там," не були тоді, і не є звітом нині, гідним члена Головного Уряду. УНСоюз мав і має добре ім'я, і слова „я ширив" — це непотрібна фраза, а репрезентація, на якій головний урядовець мав слово, але нічого не сказав, слави Союзові не приносить.

Сталевий район Ґері, Індіяна, і Келумет, Ситі, Іллиной, був атракцією нових еміґрантів з українських земель, подібно як район Твердого Вугілля в Пенсильванії, де зродився тоді ще Руський Народний Союз. У Пенсильванії треба було лізти під землю і тяжко працювати, а в районі сталі, про який мова, треба було проливати піт при сталевих печах.

У Чікаго — Схід, Індіяна, був якийсь Відділ УНС, бо в останньому звіті Головної Канцелярії писалося, що зі сотні членів залишилися чотири члени без секретаря. Члени розбрелися, бо не хотіли більше проливати поти і воліли менше заробляти деінде.

Коли я став головним контролером УНСоюзу в 1938 році, то мусів мати якийсь звіт, подібний до праці над розбудовою сили УНС. У першій своїй каденції я зорганізував Відділи — 393-ій, 398-ий, 415-ий у Чікаго і молодечі Відділи у Ґері, Індіяна; Джолиєт, Іллиной; Сейнт Луїс, Міссурі і 452-ий, про який мова. До помочі я спровадив з Детройту Дмитра Білецького на організатора першого того роду робітника на організаційному терені УНС. Екзекутива УНС боявся, що відділові секретарі зроблять революцію, вони самі зорганізують членів, не знати, чи з організаторами справа піде, будуть кошти, треба організаторові забезпечити прожиток тощо.

Я заризикував — або пан, або пропав. Платив Білецькому 200 долярів місячно за 20 членів цілий рік. І я не пропав, справа пішла добре, УНС повернув мені гроші, які я платив організаторові, а мені — за бензину, яка коштувала тоді 19 центів за ґальон. Стан організаторів був затверджений Головним Урядом, секретарі нарікали, але революції не зробили.

Щоб зорганізувати новий відділ або скріпити існуючий, організотор у терені мусить знайти собі базу, з якої буде розгалужувати свою працю. Таку базу я знайшов в Чікаго-Схід у родині Біликів, яка мала трьох доньок і одного сина. Білики — це старі еміґранти, які втішилися мною, а я — ними. Робота йшла, членів знайшлося напочаток 14. Секретарем нового Відділу стала Марія Білик, а предсідником — Іван Попик, які разом з Відділом обходили в день народження Вашінґтона, 22-го лютого, теж 40-річчя свого безперервного урядування.

Я не бачив Івана Попика 40 літ, він не дуже постарівся, був тостмайстером імпрези, і то дуже добрим, з гумором, так як звикли американці. Марія Білик, яка стала Марією Сцібайло, має тепер 125 членів.

Членство є переважно англомовне і до них всі промовці говорили по-англійськи, а ними були: головна радна Гелен Олек, колишня головна радна Анна Васильовська і її чоловік Филип, який був довший час головою найбільшого тоді Відділу в системі УНСоюзу — 221-го, що нараховував 2,200 членів. Колишній головний контролер, а тепер почесний член Головного Уряду УНС також був за головним столом. З нових урядовців Відділу з новоприбулих я сидів коло В. Шуя, який вислужив в американській армії, і його англійська мова бездоганна.

Імпреза відбулася у залі парохії, де отець прелат В. Возняк урядує. Говорив мені, що гарна церква (мабуть десятирічна) з площею до паркування, вже сплачена, і вже є 66 тисяч готівки на іконостас. Казали мені люди на залі, що жінки тому винні, бо наші історичні пироги чи вареники, такі смачні, що змобілізували американських покупців. Свої не купують, бо роблять самі. Також подружжя, у яких жінка працює і не має часу на виріб вареників, є добрими костумерами. Парохія заможна, як заможний теж і Відділ. Всі учасники бенкету, головно ті поза Манстером були здивовані, що україно-американський „сморґашборд" — безкоштовний.

Господарем імпрези був Василь Сцібайло, ветеран американської армії, який переселився на захід, бо мусів — його дружина Марія не хотіла їхати до Ню Йорку.

Після імпрези наше чікаґське товариство запрошено до подружжя Васильовських, де їхня доня Славка гостила нас добірним єствієм і питієм.

Степан Куропась

НЕ ТОЙ РІК

У дописі „Пам'яті д-ра Стефана Гика" у „Свободі", ч. 47 з 12-го березня, надруковано помилково, що св. п. д-р С. Гик одружився у 1949 році, це сталось в 1944 році. В наступному після цього реченні має правильно бути: „Після медичних студій...", а не, як надруковано, — „Під час медичних студій..." — Ред.

Пам'яті д-ра Михайла Данилюка

У ясний соняшний день 6-го березня цього року українська громада Міннеаполісу та Сейнт Полу відправадила незабутнього свого громадянина св. п. д-ра Михайла Данилюка на вічний спочинок. Хто був д-р Данилюк?

Знала його українська й неукраїнська громада як одного з кращих лікарів, щирого патріота, співчутливу людину, знало його членство Українського Народного Союзу, оцінювала його працю Українська Православна Церква, його палку відвагу шанували колишні учасники підпілля, знали звук його пісні крем'янецькі гори...

61-ий рік життя, але праці в громадське життя вложив немало. За його часу місцевий Відділ УККА розвинув жваву діяльність. Із посвятою працював він у місцевих шпиталях, був управителем і медичним директором Товариства Ебенезер, викладав у місцевому університеті. Для української громади залишив порадник „На медичні теми" та „Повстанський записник".

Залишив св.п. Данилюк дружину Раїсу, дочку Роксану, матір-страдницю, батька в далекому Сибіру, тещу і всю українську громаду.

Похоронні відправи відбулися у похоронному заведенні Вашбурна. Прийшла така численна громада, як колись, коли хоронили проф. О. Грановського.

Відправу відслужили отці: о. прот. М. Куданович та о. митр. прот. А. Кість. Співав церковний хор під диригуванням М. Бриня. Отці підкреслили, що громада втратила видатну людину, яка розуміла інших і поспішала з поміччю їм.

Дальші відправи відбулися на другий день в українській православній церкві св. Юрія при великій кількості людей. Національним прапором вкрита домовина. У похоронному почоті — шість українських ветеранів місцевого СВУР. За ними — генерал Василь Филонович з похиленою головою. О. Куданович змалював у загальних зарисах сильветку покійника як члена церкви і народного працівника та його жертвенність. Доповнив цю характеристику св. п. Михайла о. А. Кість.

Над могилою прощав покійного від імени абсольвентів українскьої гімназії в Крем'янці, від Волинської землі та від УНС інж М. Денисюк.

У церковній залі відбулася тризна. До слова приходить інж. А. Семенюк. Як друг покійного він дав перегляд подій Другої світової війни, згадав ролю тоді ще молодого Михайла, його меткість і зарадливість. Зупинився на загальному перегляді праці покійного.

Потім прощали покійного споминами Шайда, Писарський, ген. В. Филонович. Зворушуючим моментом був виступ Шлапака з Торонто з привітом від многих волинян. Першим на листі було ім'я Уласа Самчука.

Волиняки з Торонто не забули і про поміч для вдови. Від Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді на Міннесоту його представник Василь Пакуляк висловився про покійного як про доброго члена ОПЛДМ, про його поміч Т-ву Волинь у Канаді, опіку над письменницею О. Лятуринською. Отці-пароxи вложили багато труду, щоб похороном відзначити заслуги покійного. Один із промовців зацитував вірш:

Не суди так чоловіка,
Як судити може око.
Око бачить зверхні
хвилі
А жемчуг лежить глибоко

А чи не перлиною було серце покійного?

Василь Пакуляк

ВЛАДА КИТАЙСЬКОЇ Народної Республіки за цілий час свого існування ніколи не зверталася за кордон з проханням матеріяльної допомоги. Навіть у час великого землетрусу, який потягнув за собою десятки тисяч жертв населення, Пекін відмовився прийняти допомогу зі закордону, мотивуючи це тим, що китайський нарід „собі сам дасть раду". Тепер уряд КНР змінив своє становище. У зв'язку з посухою у деяких районах Китаю не вистачає харчів, а загальні харчові запаси також низькі. Тому Китай уперше звернувся до Европейської господарської спільноти з проханням переслати допомогу в харчах провінціям Губей і Гебей, де є відчутний брак їжі. Країни Европейської господарської спільноти негайно погодилися вислати туди 8,000 тонн збіжжя і 2,000 спорошкованого молока. Загальна кількість допомоги дійде до 6,2 мільйона долярів.

„Чорна книга"

(Продовження зі стор. 2)

пами. Часом вони переховували щасливців, яким вдалося утекти з транспорту. Давали їм одяг і поживу й відпроваджували до віддалених місцевостей" (198 сторінка).

Селянин Гарасим Остапчук з-під Бердичева врятував жидівського хлопця перед розстрілом. Коли німці шукали за ним він назвав його своїм сином. (359 сторінка).

У вересні 1941 року німці видали наказ, що хто переховує жида буде розстріляний, а хто видасть його німцям одержить 100 марок винагороди. „Згодом я довідався, що багато українців урятувало жидівських дітей", — свідчення Міхеля Танклавського (364 сторінка).

Коли в Києві німці вели жидів на розстріл, сусіди й приятелі відпроваджували їх із співчуттям (364 сторінка).

Німецькі старшини в макабричний спосіб вбили багато дітей, в тому і українських, в лісі на Київщині (364 сторінка).

У Дніпропетровську, коли німці розстрілювали жидів, одному хлопцеві поталанило втекти з-під дула кріса. Сільські юнаки, що ладували на віз сіно, показали йому де скритися (367 сторінка).

Селянин із Шендерівки розказував, що в найбільше заселених районах сіл України німці методично зганяли жидів разом і їх вбивали. Селянам вдавалося врятувати від певної смерти деяких дітей у своїх хатах (451 сторінка).

Жидівка з Києва заявила, що її дочка і 8-річна дівчинка з Конотопу переховувалися у селянській родині, та таким чином врятувалися від смерти. З небувалою відвагою жиди й християни нарівні протиставилися ворогові" (451 сторінка)

Жидівська дівчина розповідала про свою втечу: „На протязі 18 місяців мандрівки я мала багато доказів на геройську поведінку українців, які давали мені захист" (451 сторінка).

Політика порізнення

У всіх зізнаннях було сказано про те, що німці вбивали жидів. Якщо йдеться про охорону концтаборів іззовні, то тільки один раз згадано, що за дротами назовні янівського концтабору у Львові в бараках було приміщено українську фашистську поліцію. Але в іншій книжці п. н. „Out of the Ashes" — автор Леон Торн каже, що львівський табор стерегли вояки Власова.

Члени Жидівського Антифашистського комітету з наступом на Захід совєтських військ, свобідно збирали всі потрібні інформації про нищення жидів на Сході, а зокрема в ґето і концтаборах. Вони мали повну моральну й матеріяльну підтримку від урядових чинників. У „Чорній книзі" не має жадної згадки про українців, які вбивали жидів. У 1943 році головою Жидівського комітету в Москві став жид Лозовський — комісар пропаґанди, що його під якимсь закидом на наказ Сталіна розстріляли в 1949 році. Про цю важливу подію розповідає у своїй книзі п. з. „Russia at War" — Александер Верт. Усе вказує на те, що згодом совєтський уряд мотивуючись політичними цілями почав користуватися цим Комітетом, аби придуманими наклепами про коляборацію з нацистами паралізувати діяльність еміґрації із Сходу Европи та збаламутити жидів у вільному світі, й перш за все порізнити їх з українцями — найбільше динамічною антикомуністичною групою на Заході.

Ми подивляємо жидівський комітет з Ню Йорку, що зумів зібрати такий матеріял про мартирологію жидівського народу в „Чорній книзі", закріпивши це в пам'яті грядучих поколінь, як грізне мементо. Так реаґує народ з високорозвиненим почуттям національної свідомости й державницькою настановою.

Тому можна сказати, що й обов'язком українців у вільному світі є, подібно як це зробили жиди, українською „Чорною Книгою" звинуватити перед сумлінням культурного людства нацистів, а перш усього червону Москву за її масові злочини над українським народом, за 30 мільйонів неповинно та жорстоко замучених українських дітей, жінок і чоловіків, за руїну нашого церковно-релігійного життя й тисячолітніх культурних і господарських надбань та за всебічну експлуатацію наших природних багатств. У 50-ти річчя голодової облоги України ми повинні здвигнути в центрі вільного світу монументальний пам'ятник українським жертвам безприкладного в історії людства московського ґеноциду, що в прийдешньому стане чіткою осторогою перед історичним хижацтвом Москви.

„Чорною книгою" повинні зацікавитися: Ліга проти знеславлення українців і оборонці українців, яким закидається співпрацю із нацистами. Один примірник цієї книги находиться у бібліотеці Пенсильванського університету.

Філядельфія вшанувала Тараса Шевченко

Неділя, 8-го березня, була особливо святочним днем у Філядельфії. В цей день Відділ УККА, очолений проф. д-ром Петром Стерчом, влаштував академію на пошану Тараса Шевченка з особливою оригінальною програмою.

Після виконання „Заповіту", який проспівали всі учасники свята під проводом групи молоді в народних строях на сцені, вступне слово виголосив проф. д-р П. Стерчо. Прелеґент підкреслив цілий ряд важливих подій в історії української нації, які припадають саме у березні, з-перед і після Шевченківських часів. Серед подій цього сторіччя голова УККА навів дату створення Центральної Ради УНР в 1917 році; проголошення самостійности Карпатської України о. д-ром Августином Волошином у 1939 році і трагічна смерть генерала УПА сл. п. Тараса Чупринки — Романа Шухевича в 1953 році з руки московсько - большевицького окупанта. Шевченкове полум'яне слово було саме тим духовим стимулом до державницьких дій і героїчної боротьби за волю і самобутність України.

Святочне слово виголосив проф. д-р Леонід Рудницький, науковий секретар централі НТШ, проф. Ля Саль університету, дослідник, науковець і громадсько-церковний діяч. Темою його слова була глибока релігійність Шевченка-християнина, що була ляйтмотивом його творчости, про що свідчить зміст його поем. Вислів поета в другій строфі його „Заповіту" - „...є до того я не знаю Бога" — дослідник у своїй глибокій аналізі контексту пояснює, як неможливість зустріти, цебто пізнати Бога в майбутньому після його смерти, аж поки не здійсниться мета його життя — воля України. Тож душа його витає у незримих просторах над страдальною Україною і надихає дочок і синів її до змагання за волю й тепер, у нових грізних умовах.

У мистецькій програмі інсценізацію поеми Шевченка виконали учні Театральної Студії Молоді під керівництвом Володимира Шашаровського при творчій співучасті відомої українській громаді співачки — сопрано Юлії Шашаровської, у супроводі піяністки Лідії Бульби. Був це вдало зладжений монтаж із Шевченкових творів у двох частинах: „Думи мої" і „Великий Льох". З сучасною творчістю пробудженого українського генія зв'язував Шевченкове слово пролог і епілог з поезії Ліни Костенко, піонерки „шестидесятників" і звеличниці безсмертного Кобзаря: „Кобзарю,... знов до Тебе я приходжу, бо Ти для мене слово і закон."

У першу частину монтажу ввійшла поема „Думи мої", як ляйтмотив, „Мені тринадцятий минало" й уривки а інших поем та велика частина з „Гайдамаків". Речником слів Шевченка був знаменито схарактеризований Михайло Кострицький, який талановито виконав свою ролю. Спостереження словами поета висловила група дівчат, що відіграла тут ролю хору у грецькій клясичній драмі. Виконавці цієї ролі: Віра Бойко, Оля Михайлюк, Маріяна Михайлюк, Марта Михайлюк, Надія Кічула, Галина Стефурак, Маруся Голіней і Тамара Коморовська. Головні ролі Шевченкових персонажів першої частини виконала з глибоким відчуттям і вмінням — Роксоляна Чорпіта – Оксана, і Марко Клос — Ярема з поеми „Гайдамаки", титар — Василь Кострицький, дородний Залізняк — Мирон Касіян. В. Добровольський, А. Заяць і Орест Лучин — конфедерати. Добре розташування персонажів і групи „хору" та гарне виконання вокальних партій співачкою Ю. Шашаровською завершили театральну дію на сцені.

Велике враження на глядачів зробила чудова інсценізація глибокої історіософічної містерії „Великий льох", твору, що й дотепер нітрохи не втратив на своїй актуальності й значенні. Слово Шевченка незмінно виконував М. Кострицький. Символічні персонажі душ з глибоким почуттям виконали: перша Душа — Роксоляна Чорпіта, друга Душа — Маріянна Михайлюк, третя Душа — Маруся Голіней. Ролю ворон: перша Ворона — Оксана Михайлюк, друга Ворона — Надія Кічула, третя Ворона — Галина Стефурак. Коли із темряви глибини сцени промовляли душі у фосфоричних білих одягах коло похилого хреста церкви в Суботові, здавалось, що устами їх говорить нещадний суддя справедливий — совість України. Коли ж ворони переганялись у довершуванні зла Україні, видавалось, що промовляють до нас вічні нищівні сили внутрі і ззовні нашої безщасної батьківщини. Ролю лірників виконали: перший Лірник — Андрій Заяць, другий Лірник — Зенон Кознарський, третій Лірник — Марко Клос, Ісправник — В. Кострицький.

Фрагменти декорацій, освітлення й костюми були дуже добре пристосовані. Цілість робила зворушливе враження. Адже невмируще слово Шевченка знову пролунало серед нас — цим разом із уст молодих і талановитих юнаків і дівчат — студентів, народжених поза межами батьківщини, — тих далеких ще „ненароджених" тоді нащадків нашого Велетня Духа з Прометеївською силою. Поетичне слово було подане доброю українською мовою, з виробленою дикцією.

Отож треба висловити велике признання режисерові В. Шашаровському за його вклад, за труд і терпеливість, а головно — уміння, а нашу молодь привітати з гарним осягом у виконанні українського поетичного слова і за дію на сцені. Відчувалася любов в тих юних акторів до поетового слова і зрозуміння його ідеалів.

Численно зібрана українська громада нагородила виконавців рясними оплесками. Закінчився цей святочний вечір співом українського національного гимну.

Наталія Пазуняк